

Rondetafelgesprek - Rechten van in Nederland verblijvende kinderen zonder verblijfsvergunning

Vaste commissie voor Justitie en Veiligheid

Woensdag 12 april 11.00-12.00 (Blok onderzoek & wetenschap)

Position paper onderzoekers Vrije Universiteit Amsterdam & De Haagse Hogeschool)

Dr. Tara Fiorito (assistent professor sociologie, VU Amsterdam)

Drs. Ruben Boers (senior lecturer social work, onderzoeker lectoraat inclusive education, HHS)

Casus en probleemanalyse

Er zijn naar schatting tussen de 23.000 en 58.000 ongedocumenteerde migranten in Nederlandⁱ, waarvan naar schatting duizenden kinderen en jongerenⁱⁱ. Dat zijn jongeren zonder rechtmatige verblijfsstatus die in Nederland zijn geboren en/of opgegroeid en geschoold. Dit betreft zowel jongeren met als zonder asielverleden. Vanwege internationale kinderrechtenverdragen kunnen zij tot hun 18de rijksbekostigd onderwijs genieten, waardoor zij zich kunnen ontwikkelen en onderdeel van de samenleving voelen. Omdat zij door de koppelingswetⁱⁱⁱ zich na hun 18^e niet meer mogen inschrijven voor een (nieuwe) vervolgopleiding en ook geen toegang hebben tot sociale voorzieningen of de arbeidsmarkt, lopen zij risico op criminele- en arbeidsuitbuiting, uitzichtloosheid en (mentale) gezondheidsproblemen^{ivvvi}. Tevens blijkt uit wetenschappelijk onderzoek naar gedwongen terugkeer van kinderen die langdurig in Nederland opgroeiden dat dit de ontwikkeling van kinderen schaadt en zij na terugkeer kampen met psychische en identiteitsproblemen^{vii}. Uitsluiting van participatie leidt niet alleen tot persoonlijk leed, maar ook tot maatschappelijk verlies. Terwijl arbeidskrachten voor krapteberoepen gezocht worden in andere landen, kunnen deze gewortelde en gemotiveerde 'Nederlandse' jongeren met hun opgedane kennis en vaardigheden geen volledige bijdrage leveren aan de maatschappij. Fiorito's promotieonderzoek^{viii} naar het politieke succes en de sociaaleconomische mobiliteit van goed opgeleide ongedocumenteerde jongeren in de VS ("de Dreamers") laat zien wat de maatschappelijke meerwaarde van toegang tot onderwijs en arbeidsmarkt voor ongedocumenteerde jongeren kan zijn. Nadat voormalig president Obama middels de beleidsmaatregel Deferred Action for Childhood Arrivals (DACA)^{ix} deze jongeren de mogelijkheid gaf om hun talenten en kennis in te zetten op de arbeidsmarkt en in de maatschappij, kwamen veel van hen te werken als leraren, beleidsmedewerkers, juristen en verpleegkundigen.

Lokale initiatieven en convenanten

Om bovengenoemde redenen hebben onderwijsinstellingen uit het hoger onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs, in samenwerking met lokale gemeenten, NGO's, fondsen en het bedrijfsleven, het afgelopen jaar convenanten afgesloten om (binnen de kaders van de wet) toegang tot onderwijs mogelijk te maken voor ongedocumenteerde jongeren boven de 18 jaar die een Nederlands middelbareschooldiploma (of mbo-4 diploma) hebben. Dit betreft lokale initiatieven in Amsterdam, Den Haag en Rotterdam, maar er zijn ook ontwikkelingen in andere steden gaande. Desalniettemin lopen deze maatschappelijke partners tegen praktische en juridische belemmeringen aan. Hieronder bespreken wij een aantal concrete kwesties waar J&V een waardevolle bijdrage aan zou kunnen leveren.

Concrete kwesties die een oplossing behoeven

Op dit moment is de voornaamste methode voor toegang tot onderwijs voor 18+ de zogenoemde studieverblijfsvergunningroute, waarbij gewortelde ongedocumenteerde jongeren zich inschrijven als "buitenlandse" studenten. Hierbij geldt een aantal eisen die in de praktijk een onnodige (en tevens onethische) belemmering vormen.

1. Een eerste belemmering betreft de zogeheten Machtiging tot Voorlopig Verblijf (MVV), die verplicht is voor het verkrijgen van een studieverblijfsvergunning. De MVV moet aangevraagd en opgehaald worden bij de Nederlandse ambassade of consulaat in het land van herkomst van de ouders. Dat is voor de jongeren ingrijpend; vaak kennen ze niemand in het land van herkomst en/of kennen er hun weg niet, de omstandigheden in het land kunnen zeer gevaarlijk zijn, en als de aanvraag niet lukt kunnen zij niet meer terugkeren naar Nederland. Het aanvragen van een MVV is ook niet logisch; het betreft immers jongeren die hier veelal geboren en geworteld zijn en geen buitenlandse studenten. Wij adviseren daarom een MVV-onthefving voor deze doelgroep. Dit is een relatief makkelijke oplossing aangezien dit geen wetswijziging betreft, maar

- een aanpassing van het uitvoeringsbeleid. Daarmee krijgen medewerkers van de Immigratie en Naturalisatiedienst (IND) meer discretionaire ruimte voor deze doelgroep tot hun beschikking.
2. Een tweede belemmering betreft de strenge eisen voor een studieverblijfsvergunning voor mbo-studenten, waardoor zij in feite niet in aanmerking komen. Zo wordt deze vergunning alleen gegeven als wordt aangetoond dat de student door de opleiding kan bijdragen aan het land van herkomst van de ouders (en er geen vergelijkbare opleiding in de regio van het herkomstland is). Dit leidt tot maatschappelijk verlies, aangezien Nederlandstalige, praktisch opgeleide arbeidskrachten hoognodig zijn in onze samenleving. Wij pleiten dan ook voor een meer horizontale, inclusieve en gelijkwaardige waardering van ons onderwijssysteem. Wij adviseren daarom een verruiming van de studieverblijfsvergunningmogelijkheden voor gewortelde ongedocumenteerde mbo-studenten boven de 18jaar.
 3. Een derde belemmering betreft de financiën. Op dit moment proberen onderwijsinstellingen voor deze doelgroep het instellingscollegegeldtarief ter hoogte van het wettelijke collegegeldtarief te hanteren. Daarmee erkennen zij hen als Nederlandse studenten. Het budgettaire effect hiervan is gezien de kleine aantallen meestal te overzien, maar de onderwijsinstellingen zouden geholpen zijn als dit rijksbekostigd zou worden. Voor de betreffende jongeren zelf, die wettelijk uitgesloten zijn van de arbeidsmarkt of andere vormen van inkomensondersteuning, zijn dergelijke bedragen onbereikbaar. Zodoende adviseren wij tevens een ontheffing van de eis om garantstelling voor leefgeld (of een bedrag van ongeveer €11.400) op de rekening te kunnen aantonen bij het aanvragen van een studieverblijfsvergunning.
 4. Een vierde belemmering betreft de ruimte en discretionaire bevoegdheid van onderwijsinstellingen om op basis van maatwerk of bijzondere of complexe omstandigheden te besluiten iemand in te schrijven of meelooponderwijs aan te bieden. Bijvoorbeeld voor jongeren die op de grens van toelaatbaarheid zitten, zoals jongeren die rond de start van het academische jaar (op 1 september) 18 jaar worden. Onderwijsinstellingen kunnen dan zelf op basis van hun kennis en ervaring het besluit nemen tot toegang of niet.

Een ander belangrijke kwestie betreft het verruimen van toegang tot de arbeidsmarkt voor gewortelde ongedocumenteerde jongeren. Dit kan op verschillende manieren.

1. Het is mogelijk om de vereisten van een werkvergunning te versoepelen voor jongeren die in Nederland een diploma hebben behaald. Op dit moment is een werkvergunning alleen mogelijk wanneer er geen EU-sollicitanten zijn, of wanneer het bruto maandbedrag minstens €3.500 is. Wij vinden dit laatste een regeling die niet strookt met de huidige krapte en behoefte op de arbeidsmarkt en adviseren een verruiming van de mogelijkheden. Dat is ook in overeenstemming met het advies van de Adviescommissie voor Vreemdelingenzaken (ACVZ) om in te zetten op arbeidsmigratie van vakmigranten, zoals zorgmedewerkers, vanaf mbo-3 niveau^x.
2. Het is mogelijk om, net zoals bij een studieverblijfsvergunning, ongedocumenteerde jongeren met een mbo, hbo, of wo diploma, aansluitend op hun opleiding een zoekjaar te bieden. Hiermee kunnen zij een jaar legaal in Nederland zijn en op zoek gaan naar een baan waarmee zij een werkvergunning kunnen krijgen.

Tot slot, adviseren wij de vaste commissie om inspiratie op te halen uit andere landen, zoals de Verenigde Staten, Duitsland, Spanje en Portugal. In Duitsland wordt bijvoorbeeld gewerkt met een tijdelijke verblijfsvergunning voor beroepsonderwijs (*Ausbildungsduldung*) en werk (*Beschäftigungsduldung*)^{xi}.

Wij komen tot deze adviezen vanuit ons wetenschappelijk onderzoek naar de ervaringen van gewortelde ongedocumenteerde jongeren in Nederland (en de VS). Wij hebben deze jongeren leren kennen als getalenteerde en gemotiveerde Nederlandse jongeren die dromen van een alledaags leven zoals hun leeftijdsgenoten mét papieren. Mee op schoolreisje, een bijbaantje vinden, een vervolgopleiding doen, stagelopen, een rijbewijs halen, een bankrekening openen, en uiteindelijk een baan vinden. Ofwel: een betekenisvol leven opbouwen, meedoen met en bijdragen aan de samenleving.

Referenties

ⁱ Heijden, v.d. P., Cruyff, M. & Gils, v. G. (2020). *Schattingen onrechtmatig in Nederland verblijvende vreemdelingen 2017-2018*. Den Haag: WODC.

ⁱⁱ Kromhout, M., Kloppenburg, R., & Doorn, v., L. (2014). Kinderen buiten beeld. *Journal of Social Intervention: Theory and Practice*, 24(1): 4-23.

-
- ⁱⁱⁱ Guns, W., Boers, R., Stapele, v., N. & Janssen, J. (2022). Ongedocumenteerd en 18, reden tot een feestje? In E. Kolthoff, & J. Janssen (Eds.), *Cohesie en polarisatie in de stad: De veilige stad 4* (pp. 81-95). Den Haag: Boom Criminologie.
- ^{iv} Vennet, v.d., L., Bogaard, v.d., R. & LeVoy, M. (2021). *Navigating Irregularity: The Impact of Growing Up Undocumented in Europe*. PICUM - Platform for International Cooperation on Undocumented Migrants: Brussel.
- ^v Ombudsman Metropool Amsterdam (2021). *Onzichtbaar: Onderzoek naar de leefwereld van ongedocumenteerden in Amsterdam en Nederland*. Amsterdam: Gemeente Amsterdam.
- ^{vi} Suárez-Orozco, C., López Hernández, G., & Cabral, P. (2021). The rippling effects of unauthorized status: Stress, family separations, and deportation and their implications for belonging and development. In P. Tumala-Narra (Ed.), *Trauma and racial minority immigrants: Turmoil, uncertainty, and resistance* (pp. 185–203), American Psychological Association.
- ^{vii} Zijlstra, A., Bonhage-Talsma, G., Post, W. & Kalverboer, M. (2022). Forced Return of Embedded Asylum-Seeking Families with Children to Armenia from a Children's Rights Perspective. *The International Journal of Children's Rights*, 30(2): 577-603.
- ^{viii} Fiorito, Tara (2020). *Struggling with Success: Emotion, Experience, and Subjectivity in the Undocumented Youth Movement in Los Angeles*. Amsterdam Institute of Social Science Research (AISSR): Amsterdam.
- ^{ix} DACA is een beleidsmaatregel die bescherming biedt tegen detentie en deportatie voor ongedocumenteerde jongeren die als kind naar de VS kwamen en het recht geeft om legaal te werken, reizen, studeren en autorijden voor een hernieuwbare periode van twee jaar.
- ^x Adviesraad Migratie. (2022). *Zorgvuldig arbeidsmigratiebeleid. Hoe de langdurige zorg profijt kan hebben van vakmigranten*. Den Haag: ACVZ
- ^{xi} Tinnemans, K. & Hoff, v.d., M. (2019). *Duldung: Nadere verkenning van maatschappelijke participatie van uitgeprocedeerde asielzoekers in Duitsland*. Utrecht: Kennisplatform Inclusief Samenleven (KIS).